TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

TTY / Arkkitehtuurin laboratorio
Lausunto

*Juho Rajaniemi*
16.02.2017

# Lausunto hallituksen esityksestä (HE 251/2016) maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi

Esitys maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi on valtaosaltaan oikean suuntainen ja hyvin perusteltu. Seuraavissa huomautuksissa esitän kuitenkin kritiikkiä muutamaa ehdotettua muutosta kohtaan. Lausuntoni pohjautuu yhdessä professori Panu Lehtovuoren kanssa laatimaani Tampereen teknillisen yliopiston lausuntoon kyseisen lakimuutoksen esitysluonnoksesta.

50 § Asemakaavan tarkoitus

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, joka sallisi asemakaavan muutoksen laatimisen myös vaiheittain. Muutos johtaisi tilanteisiin, jossa samalla alueella olisi voimassa useita eri aikoina laadittuja asemakaavoja. Tämä tulee huomattavasti vaikeuttamaan kunnan ajantasa-asemakaavan ja asemakaavoja koskevien julkisten internetsovellusten ylläpitoa ja ymmärrettävyyttä sekä vähäisessä määrin lisäämään rakennusvalvonnan työtä. Lisäksi muutos voi johtaa keskenään ristiriitaisiin asemakaavamääräyksiin. Ehdotuksesta ei myöskään käy ilmi, miten olemassa oleva asemakaava tarvittaessa kumotaan osittain. Epäilen, että hyvästä tarkoituksestaan huolimatta muutos aiheuttaisi enemmän haittaa kuin hyötyä. Tämän kaltaisia asemakaavan laatimisen periaatteellisia muutoksia on järkevää tehdä vasta maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

52 § Asemakaavan hyväksyminen

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että päätösvalta merkittävissäkin asemakaavoissa voitaisiin siirtää kunnanvaltuustolta kunnanhallitukselle tai lautakunnalle. Asemakaavojen keskimääräistä käsittelyaikaa muutos voisi lyhentää ehkä noin kaksi viikkoa, mutta kunnallisen demokratian ja kaavajuridiikan periaatteellisella tasolla muutoksen merkitys on erittäin suuri. Asemakaavoituksen kytkentä kunnanvaltuuston päätöksentekoon osoittaa yhdyskuntarakenteen kehittämisen olennaisen julkisen merkityksen. Ehdotettu muutos myös voimistaisi vaatimuksia asemakaavapäätösten valitustien muuttamista kunnallisvalituksesta hallintovalitukseksi, mikä radikaalisti rajaisi valittamiseen oikeutettujen joukkoa ja murentaisi nykyisen kaavajärjestelmän oikeutuksen. Viime kädessä kysymys on siis siitä, tavoitellaanko suunnittelujärjestelmässä pienelle joukolle keskitettyä toimivaltaa vai avoimuutta ja laajoja vaikuttamismahdollisuuksia. Tämän vuoksi en pidä muutosehdotusta perusteltuna.

71 c § Vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen

Pykälän 1 momentista poistettaisiin velvoite ottaa huomioon kaupan laatu perusteena sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikkö muualle kuin keskusta-alueelle. Ehdotus sisältää riskin epätasa-

arvoisemman ja entistä autoriippuvaisemman yhdyskuntarakenteen syntymiselle, sillä saavutettavuus on käsitteenä hyvin venyvä ja perusteltavissa monesta eri näkökulmasta. Lakimuutoksessa tulee varmistua siitä, että laki takaa suurtenkin päivittäistavarakauppojen helpon saavutettavuuden myös muille kuin henkilöautoa käyttäville, kuten nuorille, vanhuksille, vähävaraisille ja vammaisille. Tämä vaatinee tarkentavan lauseen kyseiseen pykälään.

18 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät sekä
191 §, 192 § ja 193 § Valitusoikeuksia koskevat pykälät

Ehdotetuilla muutoksilla rajataan ELY-keskusten valitusoikeutta ja tähän liittyen myös toimenkuvaa. Muutokset ovat vastaus ongelmaan, jota ei ole olemassa. Esimerkiksi kaavavalituksissa ELY-keskusten osuus on vain 4 %. ELY-keskusten valitukset menevät huomattavan usein (noin 80 %) läpi. ELY-keskukset siis valittavat vain harvoin ja pääsääntöisesti päätöksistä, joista valittaminen on ollut hallinto-oikeuksien mielestä perusteltua. Lisäksi valitusoikeuden rajaaminen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin asioihin aiheuttaa hieman lisätyötä hallinto-oikeuksissa, koska ne joutuvat arvioimaan onko ELY-keskuksella kussakin asiassa valitusoikeus. Näissä pykälissä ehdotetuista rajauksista on syytä luopua ja pitää laki tältä osin nykyisellään.

Lopuksi

Maankäyttö- ja rakennuslakia on sen 17-vuotisen olemassaolon aikana muutettu lukuisia kertoja. Samaan aikaan käsitys yhdyskuntasuunnittelusta – ja kaupungeista yleensäkin – on muuttunut ja paljon uusia kaupunkikulttuurin ilmiöitä on syntynyt. Aika on kypsä maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistukselle, jossa teollisuusyhteiskuntaa varten luodusta hierarkiaan ja aluevarausmenettelyyn perustuvasta kaavoitusjärjestelmästä voitaisiin luopua ja luoda sen tilalle palvelu- ja hyvinvointiyhteiskuntaan paremmin sopiva tapa suunnitella elinympäristöämme. Ympäristöministeriö on jo ottanut askeleen tähän suuntaan tilaamalla WSP Finland Oy:ltä ja Tampereen teknillisen yliopiston Arkkitehtuurin laboratoriolta Kaavojen merkintöjen ja määräysten kehittämishankkeen (KAMMI), jonka tuloksia on odotettavissa jo kuluvan vuoden aikana.

Tampereella 16. helmikuuta 2017,

Juho Rajaniemi
Yhdyskuntasuunnittelun professori
Arkkitehtuurin laboratorio
Tampereen teknillinen yliopisto